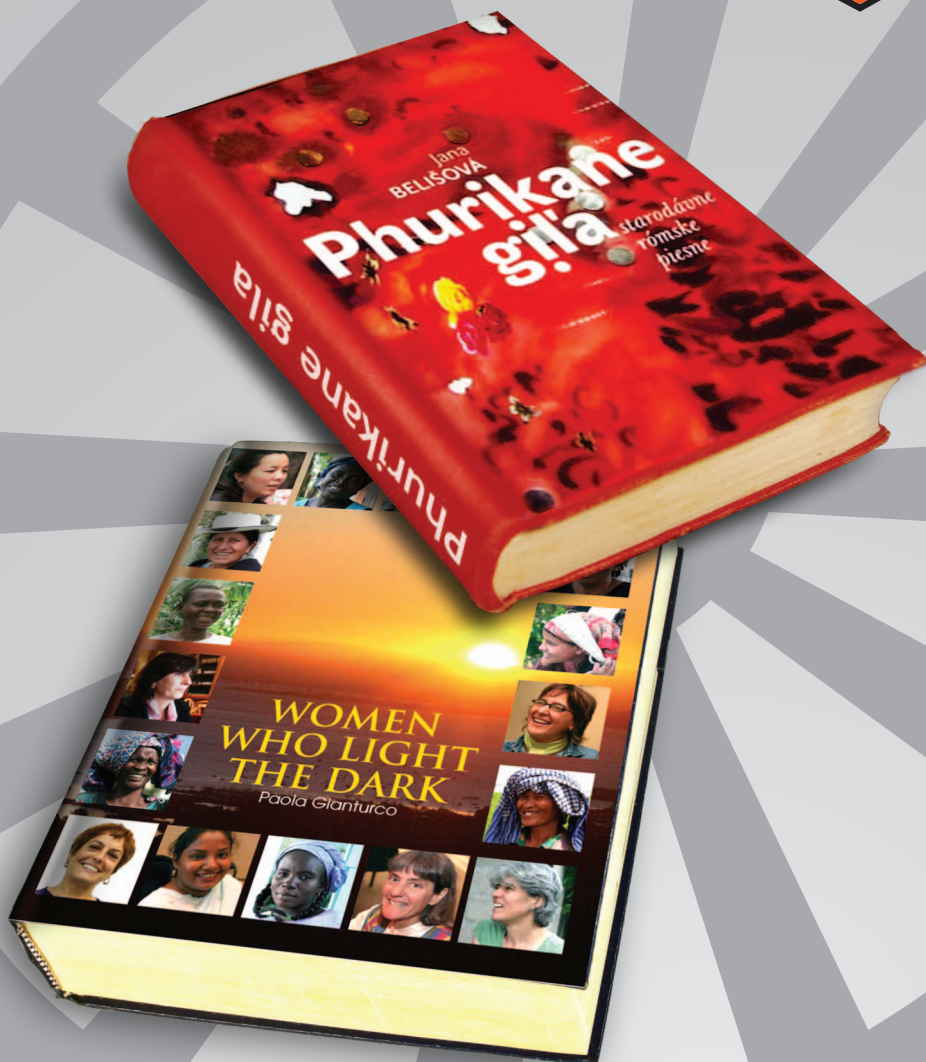

amenca
november 2008

5

Študentský občasník o Rómoch

amenca amenca amenca amenca amenca amenca amenca amenca

Obsah

- Slovensko-český ženský fond podporil mladé rómske intelektuálky
- Novodobí Bradfordčania
- Rómovia verzus Nerómovia
- Multikultúrna výchova
- Je možná spolupráca medzi
- Rómami a Nerómami?
- Žena s veľkým srdcom
- Zázraky sa stávajú
- The woman who lights the dark on the visit in Banska Bystrica
- Rómovia a pretrvávajúci rasizmus
- Rómske zábavy
- Adopcia na diaľku?
- Svoje „áno“ pred oltárom
- Phurikane giľa
- Cigánska mágia a veštenie
- Drahé cestovné agentúry!
- Skutočný príklad zo života
- Financovanie so synom
- Týždeň rómskej kultúry na pôde
- Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
- Aktivity detského domova
- Škovránok z Tisovca
- Časť tvorby Mileny Hübschmannovej

• **Vydáva:** Výberový vzdelávací spolok, Dostojevského rad 1, 811 09 Bratislava • **Šéfredaktor:** Jolana Čurejová • **Zástupca šéfredaktora:** Anna Čonková
 • **Redaktori:** Denisa Dudyová, Zuzana Klementová, Ľubomíra Cibulová, Zuzana Majtánová, Tomáš Kotlár • **Prispievatelia:** Margita Ráčová, Beáta Billová, Ivana Polakevičová, Michaela Bérešová, Radoslav Gulvas • **Grafická úprava:** Matúš Čáčik • **Zodpovedná redaktorka:** Eva Piovarcová
 • **Foto:** Dagmar Mokrá, Martin Kuruc, Beáta Billová, Julie Denesha, Toby Tuttle, František Kollár • **Kontakt:** redakciaamenca@gmail.com
 • **Tlač:** PRINT - Štefan Svetlík, Slovenská Ľupča

Redakcia Amenca si dovoľuje uverejniť rozhovor s Paolou Gianturco v anglickom jazyku z dôvodu medializácie na internetovej sieti a zahraničným priaznivcom projektu Amenca. **Projekt Amenca je realizovaný vďaka finančnej podpore Veľvyslanectva USA, Bratislava.**

Realita je už raz taká

Reálne sa stáva nereálnym, nemysliteľné sa stáva skutočnosťou.

Skutočnosťou číslo jeden v slovenskej realite sú vždy Rómovia. Milovníci minorít ich predstavujú vo svete stereotypnými obrazmi bezhraničného nadania a talentu v umeleckom svete, ekonomicko-politické zoskupenie ich označuje za okrádačov štátnych milodarov. Môžeme sa domnievať, že na základe diferencovanosti záujmov a dosiahnutia stanovených cieľov sa obraz Rómov v dnešnej spoločnosti stáva plátnom rôznorodých náčrtov. Nepochybne sú však v našej spoločnosti aj tí, ktorí si zakladajú na pravde a skutočnej realite každodenných všedných dní.

Amenca Ti poskytuje nevšedný reálny náčrt mnohých udalostí, diaľnia vo svete vzdelávania, pracovnej angažovanosti, ľudského pochopenia i zrodu nepochopenia.

Niekoľko vo svojom živote „financuje so svojim synom a niekto sám so sebou.“

Na dosiahnutie niektorých životných cieľov (zvýšenie platu) prestáva byť morálnou zástavou a vlastnú ľudskú hodnotu zastaví na zastávke podmaňovania si iných. V súčasnosti získavajú vyššie platové ohodnotenie „podmaňovaním“ si nielen ženy, ale aj muži, nielen majorita, ale aj minorita. Presne tak. Aj v rómskej populácii sú tieto praktiky vyššieho úspechu zaužívané. Doba pokročila.

Nielen v médiách žiadané tzv.

„produkty mladosti“ vytvárajú mozaiku rozličných ciest, príležitostí na trhu práce a tým aj pohodlnejšie uplatnenie sa v spoločnosti.

Na tom by nebolo nič amorálne, pokiaľ by nedochádzalo k financovaniu s vlastnou osobou, osobnosťou. Čo by na to povedal antropológ, etnológ či humorista?

Všetky svoje postoje a názory nielen k financovaniu s vlastnou osobou, ale aj k ďalším zaujímavým, susedským témam tohto v poradí už piateho vydania Amenca, môžete zasielať na mailovú adresu redakcia amenca@gmail.com.

Tešíme sa na Vaše postrehy a komentáre. Zatiaľ do ďalšieho vydania magazínu Amenca.

Jolana Čurejová
šéfredaktorka

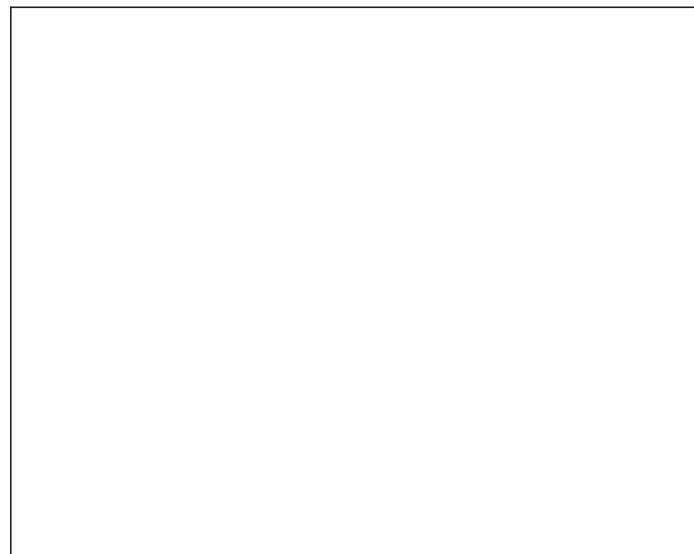
Rómovia verzus Nerómovia

Nie som Rómka, nie som rasistka, nie som dievča, ktoré pohŕda ľuďmi. Som obyčajný človek. Človek ako každý iný. Žijem všedným spôsobom života. Škola, práca, škola, práca a stále dookola.

Sled udalostí, s ktorými som sa za posledné dni stretla, ma prinútili považovať nad problémom dnešnej spoločnosti, Rómovia verzus Nerómovia.

Ako každý mladý človek, aj ja rada nadväzujem kontakty s inými ľuďmi. Neustále vznikajúce priateľstvá ma poháňajú vpred spoznávať. Spoznávať mladých, starých, štíhlych, či...tak trochu pri tele, ľudí optimistov, alebo neustále vidiacich aj vychádzajúce slnko v tých najtmavších farbách, ľudí inej pleti, inej národnosti, iného vierovyznania. Áno. Sme rôzni. No jedno máme spoločné. Život.

Ako malé, ešte nevinné dieťa, ktoré nevedelo, čo je to zlo v spoločnosti, ma prepadli v mojom rodnom meste Rómovia. Zbili ma, no nikdy som nepocítila voči nim nenávisť. Už moja prvá kamarátka v škôlke bola Rómka. Niečo ma neustále nútilo vyhľadávať jej spoločnosť. Možno to bolo tým temperamentom či charizmou, ktorá z nej vyžarovala. V kolektíve najobľúbenejšie malé, okaté, čierne dievčatko. Postupom času si získalo srdcia všetkých. Od vychovávateľiek cez kuchárky či upratovačky. Bola som hrdá, keď som sa na prechádzkach mohla držať s na-

ším „čiernym káčatkom“ za ruku. Vzniklo medzi nami silné kamarátske puto, ktoré nikto nedokázal prerušiť. Prvé lásky, prvé sklamanie, prvé rande, všetko sme prežívali ako jedna. Boli sme neustále tie obrovské kamošky, ktoré dala dokopy materská škôlka. Po nástupe na vysokú školu sa stretávame už menej. Áno. Aj ona študuje a o dva roky sa bude pred jej menom vynímať titul inžinier. Našla si skvelú prácu a v kolektíve je veľmi obľúbená.

Pravdupovediac, mám veľkú averziu voči článkom, ktorých obsah je niekedy dosť poburujúci. Vy-kresľujú Rómov ako tých, ktorí sú nenávidení a v dnešnej spoločnosti zatracovaní. Priznám sa, ešte som sa nestretla s takýmto ponímaním

Róma v mojom okolí. Určite nielen mňa, ale aj ďalších vytáčajú články „akože žurnalistov“, ktorí, len aby zaplnili stránky časopisov, si niekedy dokážu doslova vymyslieť si takého tvrdé narážky na toto etnikum, ktoré údajne počuli z úst nás, Nerómov.

Obdivujem Rómov a myslím, že nie som jediná. Spôsob ich života, temperament, ktorý prenášajú do hudby a tanca. Preto popieram akékoľvek, pre mňa nezmyselné publikované články o tom, ako vnímame Rómov.

...nie som Rómka, nie som rasistka, nie som dievča, ktoré pohŕda ľuďmi. Som obyčajný človek. Človek ako každý iný...

Michela Bérešová

Slovensko-český ženský fond podporil mladé rómske intelektuálky

Slovensko-český ženský fond- Slovak-Czech Women's Fund (ďalej SCWF) vznikol pred štyrmi rokmi ako dvojnárodný nadačný fond, jediný svojho druhu, podporujúci ženské práva a usilujúci sa presadiť koncept rovnosti príležitostí žien a mužov v našich dvoch susediacich krajinách. Svoju misiu SCWF uskutočňuje poskytovaním nadačných príspevkov mimovládny organizáciám, ktoré realizujú projekty v súlade s programovými oblasťami stanovenými nadačným fondom. Sú to napríklad témy ako prevencia a boj proti násiliu na ženách, reprodukčné práva žien, potlačanie obchodovania so ženami, ale aj obhajoba práv žien zo znevýhodnených skupín.

Aj preto sa ženský fond už od svojho vzniku aktívne zaujímal o postavenie rómskych žien a dievčat a v roku 2004 podporil prvú Letnú školu rodových štúdií pre rómske vysokoškolačky z Česka i Slovenska. Redakcia Amenca sa podujala zistiť o tomto projekte viac priamo u riaditeľky SCWF pre Slovensko, Mgr. Viery Klementovej.

„Slovensko-český ženský fond ešte pred svojím oficiálnym vznikom spoločne s Nadáciou otvorenej spoločnosti v Bratislave a Nadáciou Open Society Fund Praha participoval na organizovaní dvoch trojdenných seminárov pre vysokoškolské rómske študentky v Brne. Logickým vyústením bola organizácia týždenných letnej školy pre tie mladé ženy, ktoré rodová (gendrová) problematika zaujala najviac,“ odpovedala Viera Klementová na našu otázku,

prečo sa SCWF na podujatí podieľal. Podujatie organizačne i odborné zastrešili aj rodové výskumníčky z Gender centra FSS Masarykovej Univerzity v Brne.

Program Letnej školy rodových štúdií, ktorá sa uskutočnila 2. – 7. augusta 2004 na Brnenskej priehrade v Čechách bol veľmi bohatý. 12 študentiek najrôznejších odborov ako sociálna práca, romistika, medicína, informatika, či právo pokračovalo v spoznávaní termínu rod/gender, ktorý pozvané lektorky aplikovali napríklad na oblasti: vzťahy a postavenie žien a mužov v spoločnosti, vzdelávanie žien alebo stereotypy a identity. Vysokoškolačky mali možnosť aktívne sa zapojiť do workshopov o reprodukčných právach žien, násilí páchanom na ženách, obchode so ženami a rovnosti príležitostí v rodine a na pracovisku. Najviac pozorovali si získali témy s priamou pripojiteľnosťou na situáciu rómskeho etnika na Slovensku a v Českej republike, napr. obhajoba práv rómskych žien na medzinárodnej úrovni, repro-

dukčné práva rómskych žien a rómske ženské hnutia vo svete.

Celý projekt, ako aj jeho realizácia bol pre SCWF veľkým prínosom, ľudským aj odborným, ale kvôli nedostatku finančných prostriedkov nebolo možné v ňom nasledujúce roky pokračovať. Ako však poznamenala V. Klementová: „O to viac nás tešilo sledovať zaujímavú kariéru niektorých účastníčok seminárov a Letnej školy. Niektoré si založili vlastnú mimovládnu organizáciu a darí sa im získavať financie aj na projekty týkajúce sa rómskych žien. Iné sa venujú vynikajúcej akademickej kariére, či zvyšovaniu povedomia o rómskom etniku. Letná škola nás rozhodne presvedčila, že v našej spoločnosti je dostatok mladých rómskych intelektuálok, otázkou zostáva, či dostanú príležitosť prejavíť svoj talent a originalitu. Pevne verím, že sa im podarí to, o čom snívajú aj presadiť. SCWF má rozhodne záujem takéto ženy podporovať aj v budúcnosti.“

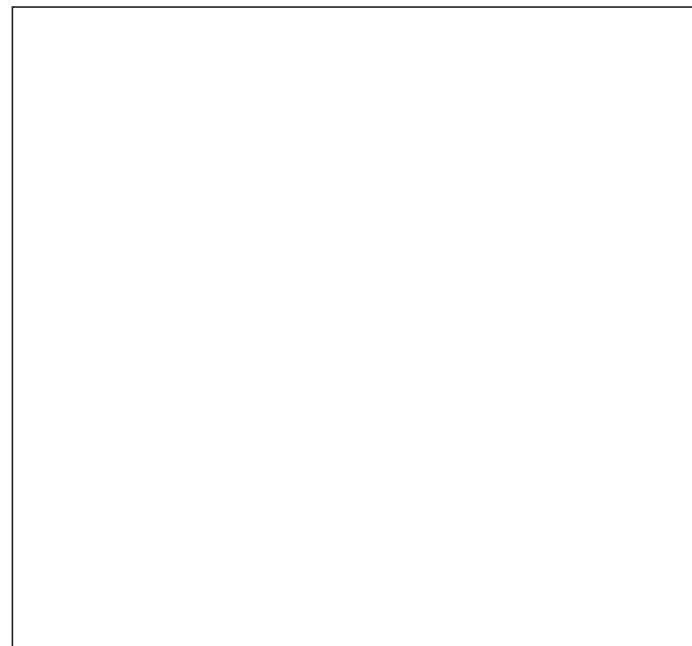
Ivana Polakevičová
zdroj: www.zenskyfond.sk

Novodobí Bradfordčania

Môj pobyt v Anglicku sa istý čas točil okolo rómskych detí. Dostal som ponuku učiť anglický jazyk na základnej škole Bowling Park Primary School v Bradforde na severovýchode Anglicka. Išlo o krátky a intenzívny kurz angličtiny za účelom prekonania jazykovej bariéry, a tým aj ich rýchlejšie začlenenie do vyučovacieho procesu. Len na tejto jednej škole bolo 43 žiakov z Čiech a Slovenska a všetci boli rómskej národnosti. V celom Bradforde ich muselo byť podstatne viac, keďže v zborovni sa bežne spomínala táto nová vlna prisťahovalectva a s ňou súvisiace problémy. Angličania sú na to už zvyknutí, keďže tých vín prežili niekoľko.

Kočovanie už síce ako také neexistuje, ale podobnosť je očividná. Putovanie za lepším životom, zárobkom a dobrodružstvom sa rozrástlo do globálnych rozmerov. Rómovia sa presťahovali, ale otázka, či je ich život lepší resp. kvalitnejší, ostáva nezodpovedaná. Počas svojho krátkeho pobytu v tejto komunite som sa čo to dozvedel a vypozeroval. Všimol som si, že samotné deti nepochádzajú z rovnakého sociálneho prostredia. Mnohé z nich boli šikovné, kreatívne a prejavovali obrovskú chuť do učenia, čo nasvedčuje tomu, že deti majú v rodine oporu a podporu nielen pri vzdelávaní. Boli tam však aj takí, ktorí mali problémy sústrediť sa, ale aj takí, ktorí nevládali banálnosti, ako je strihanie papiera pri vytváraní vianočných ozdôb. V súvislosti s tým

sa mi vynára spomienka na rozhovor so školskou pedagogičkou, ktorá bola v bezprostrednom kontakte nielen s deťmi, ale aj ich rodinami. Navštevovať rodiny doma, rozprávať sa s nimi o deťoch a škole, snažiť sa o ich integráciu do anglickej spoločnosti boli len niektoré z jej povinností. Dozvedel som sa, že osobné návštevy v rodinách sú bežnou praktikou pri žiakoch a rodinách, ktoré sú v komunite nové. Rozprávala mi o ich živote a obrazoch, ktoré jej ostali v pamäti. Vždy keď niekam prišla, bolo tam podľa jej rozprávania cítiť nádej a spokojnosť aj s tým málom, čo im štát poskytoval. Niekedy ju zarazil pohľad na hlúčik mamičiek vysedávajúcich v obývačke a sledujúcich slovenské programy prostredníctvom internetu. Toto považovala

za negatívny jav, pretože to podľa jej slov svedčí o nezáujme naučiť sa čo najrýchlejšie jazyk ich novej krajiny. Väčšina opýtaných, na otázku: „Do you like it in England?“, odpovedala pozitívne. Všetci boli natešení z toho, že majú slušné miesto na bývanie, deti chodia do školy a štát sa o nich stará a pomáha im prekonávať prvé prekážky na ceste za lepším životom. Anglicko je, ako mnohí určite vedia, jedna z najliberálnejších krajín a to nielen v západnej Európe. Keďže prisťahovaleckých vín vo Veľkej Británii bolo už niekoľko, majú dôkladne vypracovaný systém pomoci novým obyvateľom ich krajiny. Predsudky, teda aspoň z pohľadu vlády a úradníkov už dávno vymizli a slovo diskriminácia, ktoré sa neustále spomínala, je skôr len spo-

mienkou na časy, keď ešte takéto praktiky existovali. Niet sa čo diviť, že táto krajina je takou žiadanou a obľúbenou destináciou imigrantov z východnej Európy. Presviedčal som sa o tom každý deň. Mnohí rómski rodičia aj deti nosili značkové oblečenie od svetoznámych firiem, ktoré by si vo svojej domovskej krajine nikdy nemohli dovoliť. Mať auto je v Anglicku samozrejmosťou, a rodičia to aj patrične využívali. Často svoje deti vozili zo školy autom, možno aj preto, aby bolo vidno, že oni na to majú. Naopak, na druhej strane to svedčí o tom, že rodičia okrem výhod majú aj povinnosti, ako je napríklad, vyzdvihnutie si svojich ratolestí po ukončení školského dňa. Musím priznať, že som ani raz nevidel, aby niektorí z mojich žiakov ostal čakať v škole, preto, že poňho si nikto neprišiel. Nedá mi však, aby som nespomenul aj to, čo všeobecne učiteľia aj vedenie školy považujú za nevďačnosť. Dochádzka do školy u niektorých

týchto detí bola naozaj hrozivá. Samozrejme, že by som to nerád zovšeobecňoval, pretože tam boli aj takí, ktorých pravidelne na celoškolských schôdzkach pravidelne vyhlasovali, ako žiakov s najlepšou dochádzkou na celej škole. Pri našich rozhovoroch mi všetci svorne vravievali, že v škole to majú radi. Vysoká absencia bola dôsledkom častého sťahovania rodín. Vela krát sa stalo, že nejaká rodina sa rozhodla odsťahovať, a pritom zabudli odhlásiť dieťa zo školy. Niekedy sa znova po pár mesiacoch vrátili a pokračovali tam, kde nedávno skončili.

„Got a spare cig?“ zaznelo z úst niektorého tínedžerov postávajúcich na rohu ulíc. Moju národnosť na prvý pohľad nepoznať, a tak som sa snažil nadviazať rozhovor in English, aby som zistil, ako je na tom táto generácia. Musím priznať, že úroveň hovoreného jazyka ma prekvapila. Keď si k tomu pridáte, rapperskú čiapku a s tým spojený štýl oblekání, vyjde vám,

že títo mládenci a devy sa adaptovali skvele. Nikdy v živote by som neuhádol, že sú to „naše“ rómske decká. Určite tomu napomáha aj ich snedá pleť, keďže multikultúralnosť v Anglicku prekvitá a farba pleti nehrá žiadnu rolu už od čias prvých černošských a potom aj indických a iných ázijských prisťahovalcov.

Snahou Anglickej vlády je čo najrýchlejšie začlenenie prisťahovalcov do spoločnosti, čo bolo krásne vidieť na prístupe školy k novým rodinám a hlavne deťom, pretože najmä tie sa môžu stať plnohodnotnými členmi spoločnosti. Ktokoľvek má chuť a vytrvalosť si v tejto krajine svoje miesto nájde ako vidno na príklade novodobých Bradfordčanov. Osobne držím rómskym rodinám v zahraničí palce, pretože toto je ich šanca na lepší život bez predsudkov a diskriminácie.

Radoslav Guivas

foto: www.skiptonproperties.com

Je možná spolupráca medzi Rómami a Nerómami?

„Prečo si sem prišla?“ opýtala sa ma kolegyňa. „Celkom ma táto práca zaujala, keď som sa o nej dozvedela,“ znela moja odpoveď. „Len kvôli tomu? Nebude v tom niečo viac? Nemáš v rodine Rómov?“ spovedala ma ďalej. „Nie, nikoho.“

Je také nemožné, nepochopiteľné, ak sa biela, ako ja, zaujíma o prácu v rómskom časopise? Niektorým ľuďom sa to zdá zvláštne, no neodsudzujú to. Iní sa chytia

za hlavu: „Bože, medzi akých ľudí to chce ísť?“ Je to však každého subjektívny názor.

Dostala som jednoduchú otázku, na ktorú je však mnoho odpovedí: „Je možná spolupráca medzi Rómami a Nerómami?“ Ľudia s nedostatkom vedomostí o rómskej kultúre, či neprístupní kompromisom by odpovedali, že táto spolupráca je nemožná a nikdy sa to nezmení. Čím viac si opakujem túto otázku, tým absurdnejšie mi znie. Akoby ste sa pýtali: „Je možná spolupráca

medzi mužmi a ženami, či medzi Slovákmi a Maďarmi, Čechmi?“ Ved' sme ten istý živočíšny druh, sme predsa ľudia. Možno sme trochu odlišní, no všetci máme čo ponúknuť tomu druhému.

Zhrniem to do dvoch viet. Spolupráca medzi Rómami a Nerómami, čiže medzi ĽUĐMI, je možná kedykoľvek, kdekoľvek a za akýchkoľvek podmienok. Záleží len na nás, či sa tejto spolupráci otvoríme.

Zuzana Majtánová

Multikultúrna výchova

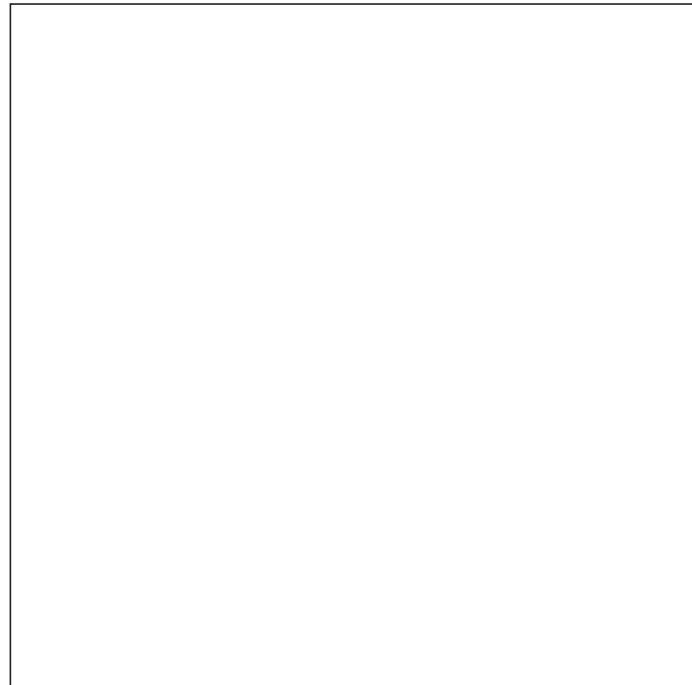
SÚČASŤ VÝUČBY NA ŠKOLÁCH

Problematika multikultúrnej výchovy rezonuje v našej spoločnosti najmä v poslednom desaťročí. Pád železnej opony a otvorenie hraníc znamenalo pre nás nielen možnosti cestovania, spoznávania nových kultúr, národov, etník žijúcich za hranicami našej republiky, ale aj príliv cudzincov k nám.

Nedostatok informácií a poznania iných kultúr sa začal prejavovať naplno. Strach z „gastarbeitrov“ sa prejavoval nenávisťnými výrokmi voči nim nielen v kuloároch, ale čoraz otvorenejšie sa ozýval aj v médiách z úst mnohých „pronárodne orientovaných“ politikov.

Zarážajúcim poznáním pre nás bolo, ako málo vieme aj o kultúrach národov bývalého ZSSR, dokonca i Ruska. Hoci bola ruština u nás povinným vyučovacím jazykom, naša politická orientácia na Sovietsky zväz sa mala prejavovať aj v našom poznaní jeho národov...

Ešte zarážajúcejšia situácia nastala vo vzťahoch k (ne)cudzincom Rómom. Dobré skrývané opovrhnutie, odpor a nenávisť voči nim sa po nežnej revolúcii mohli začať prejavovať otvorene. A aj sa prejavili. Vlastností, ktoré im spoločnosť pripisovala po stáročia a ktoré stále považovala za typicky cigánske (lenivosť, nečestnosť, ľstivosť...), sa po štyridsiatich rokoch komunistickej vlády v ČSSR mohli stať zámienkou na spočiatku dvojzmyselné, pichľavé slovné narážky (okrem iného vysielané aj vo verejnoprávných médiách, kde si nedostatok prirodzeného vtipu niektorí humo-

risti kompenzovali urážlivým napodobovaním cigánskeho akcentu), neskôr na priame fyzické útoky majúce za následok smrť obetí.

Zdá sa, že absencia citovej výchovy v školách a predovšetkým v rodinách spôsobuje, že sme schopní prakticky kdekoľvek a kedykoľvek napadnúť, či už verbálne alebo fyzicky, ľudskú bytosť len preto, že je iná...

Domnievam sa, že multikultúrna výchova by mala byť súčasťou výchovy na školách a pripraviť tak mladého človeka na život. Mala by byť integrovanou súčasťou zeme-pisu, etickej, náboženskej a občianskej výchovy či náuky o spoločnosti.

Multikultúrna výchova však

nemôže spočívať len v samotnom sprostredkovaní informácií. Bolo by to veľmi málo. Svedčí o tom aj poznatok z praxe: Mladí chlapci, príslušníci hnutia skinheads, mali o živote a dejinách Rómov oveľa lepšie informácie než iní ich rovesníci.

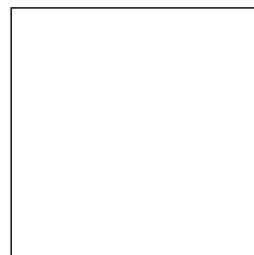
Chcem poukázať na to, že aj ten najlepšie teoreticky pripravený učiteľ, vychovávateľ v praxi zlyhá, ak sám nebude presvedčený o správnosti myšlienok, ktoré mládeži tlmočí.

Získať informácie o iných národoch, o ich živote a reáliách, ktoré tvoria ich svet je len prvým krokom na ceste k vzájomnému porozumeniu.

Margita Ráčová

Žena s veľkým srdcom

Keďže v predchádzajúcom čísle som sa zmieňovala o sociálnej situácii rómskej komunity v Tisovci a v oblasti Sokolova v Čechách, tentokrát by som vám rada priblížila a vyzdvihla činnosť jednej milej sociálnej pracovníčky v Tisovci. Keďže toto číslo je predovšetkým o ženách, a to nielen o rómskych, ale aj nerómskych. Áno, pani Irenka Milecová je Nerómka a svojou poctivou prácou sa snaží pomáhať rôznym ľuďom bez rozdielu farby pleti.

Pani Milecová pochádza z Tisovca, kde pôsobí ako sociálna pracovníčka. Má tri vyštudované deti a sama študuje na UMB v Banskej Bystrici. Trápi ju, keď ostatné deti nemajú podmienky, aby mohli získať vzdelanie a nikto z nich nemôže za to, v akej rodine sa narodil.

Kancelária pani Irenky sa nachádza v mestskom kultúrnom dome. Je otvorená pre akýkoľvek ťažký prípad v sociálnej núdzi, pomoci, potreby. Sídli tu i materské centrum Stonožka, Irenka je jednou zo spoluzakladateľov. Pani Milecová neodmieta žiadnu prosbu o pomoc. „Mojím mottom je, že klientov si nevyberám, ale pomáham všetkým, ktorí pomoc potrebujú.“ Táto žena sa stará o všetky potrebné veci formálne aj neformálne, či už je to nezamestnanosť, zanedbanie detí či uznanie otcovstva, to

sú len tri príklady, ale tých prípadov je omnoho viac. Vďaka jej neustálej intervencii a záujmu o integráciu rómskych detí, ktoré žijú v ťažkých sociálnych podmienkach v Rimavskej Pile, vzniklo komunitné centrum pre rómske deti. Deti tu trávia čas po škole a môžu si tu prehĺbiť znalosti zo školy a napísať si domáce úlohy v čistom a nerušenom prostredí. „Všetci sme dostali svoje životy ako dar, ktorý si musíme a chceme prežiť čo najlepšie a najkrajšie. A všetky tie naše deti majú rovnaké túžby a sny a je jedno z akých rodín pochádzajú.“ Pani Žofia, ktorá sa deťom venuje celou svojou dušou si získava dôveru rómskych matiek, ktoré sa nemôžu deťom venovať kvôli ich ťažkým sociálnym podmienkam. V centre sa deti oboznámujú s informáciami, ku ktorým sa dostanú hrovou formou a o ktoré majú záujem. Pre tieto rómske deti je komunitné centrum veľmi dôležité.

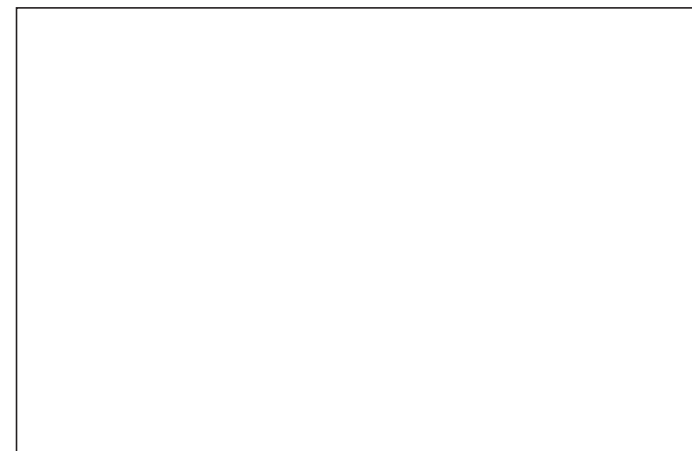
Vďaka pani Milecovej sa deti z osady Hrb nehrajú na ulici, ale majú kam ísť a venovať sa svojim koničkom v centre. Chcela by som upozorniť, že toto nie je jediná aktivita

sociálnej pracovníčky. Splnila sen už aj 37 deťom zo sociálne odkázaných rodín a 3 deťom z detského domova Škovránok v Tisovci. Uskutočnila jednodňový výlet do Bojníc pre deti s dobrým správaním a dobrou dochádzkou. Tento projekt bol realizovaný v spolupráci so sponzormi, ktorých si Irenka získala svojim ľudským prístupom a vysokým kreditom. Deti zažili jeden prekrásny deň v ich detskom živote. Redakcia Amenca prezentuje kresby talentovaných obyvateľov detského domova Škovránok, ktoré si môžete pozrieť na poslednej strane časopisu.

Ľudí ako pani Milecová je na Slovensku málo. Jej snaha pomáhať druhým, ktorí to naozaj potrebujú, vychádza z úprimného srdca. Preto je dôležité, aby sme si takýchto ľudí čo najviac vážili a oceňovali.

S pani Irenkou som strávila týždeň a môžem povedať, že táto žena ma oslovila svojim obetavým prístupom, ktorým rúca stereotypy a predsudky majoritnej spoločnosti a tiež svojou sympatiou.

Denisa Dudayová
foto: Martin Kuruc

The woman who lights the dark on the visit in Banska Bystrica

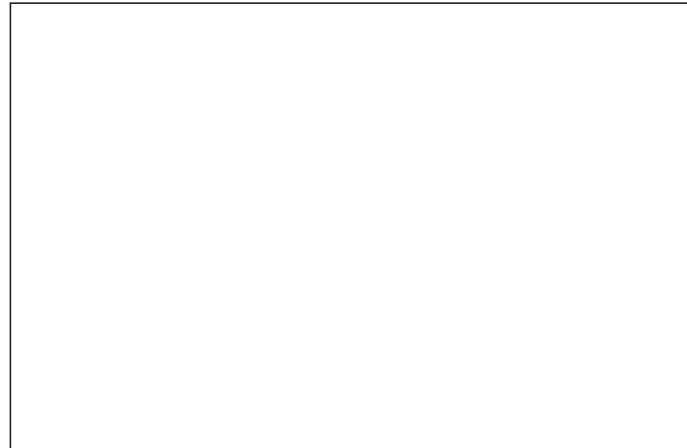
I would like to introduce you Mrs Paola Gianturco, an American photojournalist and philanthropist who is helping to women worldwide financially and with her skills and friendship.

She visited many countries with her camera and took amazing pictures depicting women who work for others and try to achieve better living conditions for those who are poor and disadvantaged.

I was privileged to meet her during her trip to Slovakia and assist her with her dream to show how three strong Romany female leaders work for common goal in Central Slovakia. In her newest book, *Women Who Light the Dark*, she portrays them and describes the admirable work these women do everyday for their communities.

Amenca: Your book maps women's NGOs in the world that must fight against so many borders, political systems, and human prejudices. How did you feel when you saw those challenges, those strong women in the world?

The problems are profound. Many people find the problems too daunting and discouraging; they lose hope. But local women all over the world are proving that they are very powerful. Even women who have almost no material resources DO have imagination. They can tell stories, dance, sing, draw, write poems. So they are using what they have—creative arts and creative strategies to cause important change. And they

are succeeding. As I documented their work, I was inspired by these women. They made my heart sing! They gave me hope.

Amenca :Were your journeys very dangerous, or it was very easy to come into those communities?

Most places were easy to visit but some were dangerous. I arrived in Morocco the day 10,000 people were demonstrating against the publication of the Danish cartoons that depicted The Prophet. I was in Nepal during the civil war and there were violent demonstrations: royal soldiers were shooting citizens in the streets; guerilla fighters were hiding in the woods. In those situations, the women's groups I visited took care of me.

Amenca: Where did the idea come from to create this book?

Over the past 12 years, I have documented women's lives in 40 coun-

tries. Everywhere I go, I see small groups of local women helping each other tackle intractable problems: sex trafficking, poverty, domestic violence, illiteracy, disease, discrimination, malnutrition...the problems are the same everywhere.

But few people seemed to realize that women are working effectively to solve those problems. I thought: in a world so full of bad news, good news could be heartening. At a time when the international women's movement faces challenges, it could help to be reminded that positive change is already underway. And since women's organizations never have enough money, I thought maybe a book would inspire others to get involved.

Amenca: You were in Cambodia, Kenya, Brazil, and for the first time, came to discover to world of Romany women in Banska Bystrica. Did you observe differences between those NGOs

and those in BB?

I discovered similarities among the NGOs everywhere. They were all run by local women who had developed solutions that were culturally appropriate and, as a result, were very effective. What intrigued me most was that the women were using their own creativity to address the problems. They envisioned strategies and tactics that were unique and effective.

Amenca: What was your impression of Jolana Nátherová, Ivana Cickova, Helena Jonasova and Andrea Buckova?

My impression: these four Roma women are formidable! Each has invented creative ways to solve serious problems. Jolana runs a preschool for Roma youngsters and a program for Roma teens whose parents are alcoholics. Ivana places Roma children with foster and adoptive families that are both Roma and Gadge. Helena's organization tutors Roma children and gives them experience in summer camps in the mountains. Andrea co-created and managed an art project that was an unprecedented collaboration between minority and majority women.

Amenca: We heard that your publisher said there are no more copies left in their warehouse. Are they reprinting so everybody in the world can understand that women in the Americas, Slovakia, Asia and Africa are the same: strong women who are fighting for their rights? What do you feel about that are you happy?

I am delighted that 5,000 books sold out in four months because that means the Global Fund for Women will receive a big donation soon! I am contributing 100% of my royalties from the book to GFW, an organiza-

tion that exists exclusively to give grants to organizations run by women who are working on human rights.

In fact, GFW provided seed money to start the Slovak-Czech Women's Fund as part of its effort to encourage local and regional grass roots philanthropy around the world.

The book publisher is reprinting *Women Who Light the Dark* so the second edition will be available in March 2008. Then, even more people will be able to learn about these impressive women!

Amenca: What is the reaction from women in the USA when you talk about women who are living on nothing--and they learn that they are able to help other women who are experiencing so many difficulties?

Of course, it's hard to tell what people think when they read the book at home or read the chapter excerpts on the website.

But I have presented slide lectures in 11 US cities, which have been attended by about 1,700 people, so I do know how those women respond.

Often, people in the audiences get tears in their eyes when they hear about little girls being raped in Zimbabwe, women being sex trafficked in Cambodia, wives being beaten everywhere, babies starving in Slovakia.

But when they learn how brave local women are working to solve these problems, they are inspired to help. Many want to donate time, money and support.

Amenca: Have you received any positive reactions from donors or organizations, about the work of Romany women in Slovakia?

I hope this is happening! I list the contacts for all the Roma groups in

the book both on the Contact Us page of the project website (www.womenwholightthedark.com) and the bibliography of the book. My hope is that readers will contact the groups directly.

Amenca: Why did you decide to come to Slovakia?

Two reasons: to document the impressive work of the courageous Roma women who are fighting centuries of discrimination—and to feature the grantees of the Slovak-Czech Women's Fund, which is the only local or regional Women's Fund included in the book. Grassroots philanthropy is an important international trend, and I wanted to be certain that readers are aware of this new model.

Amenca: What would you like to say to our readers about Romany students who are willing to help their communities in their environment, who would like to become ambitious and help their mothers, and to become positive examples in society?

Thank you to the Romany students...and to the staff of this magazine!

The work now being done by women and girls everywhere, will change life—not only for your families and communities...but, over time, also for your country, and for our world.

Amenca: Do you feel that conditions of Romany women in this tough society (or any women) will change in future, given their difficult living conditions?

Yes. Small changes kindle larger—and larger—changes. And small changes are already underway...everywhere.

Zuzana Klementová
foto: **Tobby Tuttle**

Rómovia a pretrvávajúci rasizmus

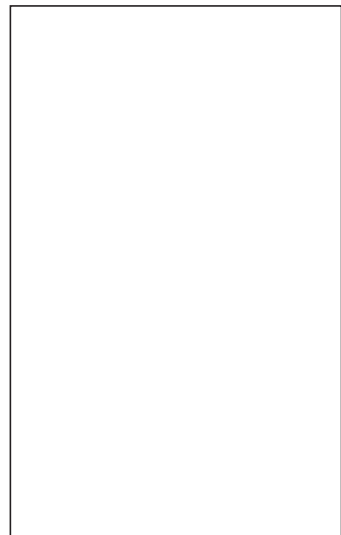
„Je to zberba, ktorá iba okráda, nenávidím ich.“ Slová jednej susedky, ktoré mi utkveli v pamäti až dodnes. Nechápala som, že na koho narážala, ale pochopila som to, keď som ju stretla na ulici a pekne oslovila, ako sa susedku patrí. Z jej „pozdravu“ odznelo: „Daj pokoj ty neger.“ Pousmiala som sa a išla som svojou cestou, viac som ju nepoznala. Potom neskôr som zistila, že jej synovia zastávajú niečo, čo nechápem do teraz. Skupina mladých ľudí, alebo skôr povedané „skínov“.

Vždy, keď mi niekto začne hovoriť o tejto skupine ľudí, musím sa posmiať a vždy položiť tú istú otázku. Vedia vlastne, čo slovo skinheads, alebo to celé ich trápne vystupovanie znamená? Vedia vlastne, že ich prvá hudba a životný štýl má veľmi veľa spoločného s černošskou kultúrou? Určite nie. Aj keď na Slovensku je veľa skínov, skôr povedané atrapa mladých ľudí, ktorí nevedia čo vlastne to celé ich vystupovanie znamená. Prečo stále musia napádať len Rómov? Je im jedno, že je to len dieťa, ktoré zvalia a dokopú... Prečo sú stále v skupinkách a hľadajú príležitosti, ako napadnúť Róma, ktorý sa večer bojí ísť sám?...Prečo sa na Slovensku s týmto nič nedeje? Dokonca majú vlastné organizácie, ktoré ich podporujú. Štát to dovoľí? Kde to žijem? Prečo vládne na Slovensku rasizmus?

V minulosti to bolo tak, že dokonca aj niektorí členovia vlády SR svojimi vyjadreniami vychádzali v ústrety rasistickým náladám s cie-

lom získať podporu verejnosti. Myslí si, že viete, o kom hovorím. Určite každý pozná pojem holokaust. Nie je neznámy, ale iba málokto ho spája s rómskou populáciou. Množstvo zločinov spáchaných na Rómoch však dodnes nebolo vyriešených.

Média vyťahujú veci, ktoré sú mi už niekedy na smiech. Ako ten Róm ukradol drevo, ako niekto vy-

kradol obchod a pravdepodobne to bol občan tmavej pleti. A odkiaľ majú istotu, že to bol Róm? Len za to, že bol tmavší? Nežijú tu predsa len aj iné národnosti okrem Rómov? Stalo sa veľa vecí, pri ktorých Rómovia utrpeli, ale nebolo to medializované. Vždy, keď si pozriem TV alebo reportáže o Rómoch, vidím len zostalú osadu ľudí, ktorí majú akože „reprezentovať“ Rómov. Ak budú ponúkať len takéto zábery, mienka o Rómoch sa určite nezlepší. Prečo neukážu úplne normálnu rómsku

rodinu, ktorá žije tak, ako sa patrí, a nič im nechýba. Odlišná kultúra rómskej menšiny a celkový spôsob života Rómov majoritná populácia vnímaná, negatívne a prevláda v nej názor, že značná časť Rómov sa nechce adaptovať, čo je podľa mňa veľká hlúposť. Mnohí by chceli, lenže ako? Keď sú väčšinou všade vopred odsudzovaní. Zdá sa mi, že značná časť majority chápe prítomnosť Rómov ako príťaž. Vzťah a postoje majoritnej spoločnosti sú dlhodobovo výrazne horšie, ako vzťahy k iným skupinám obyvateľstva.

Rómovia sú častými obeťami bezprávia v mnohých situáciách. Rómske deti sa vzdelávajú v osobitných školách alebo triedach pre mentálne postihnutých, a tie deti, ktoré by chceli, vo viacerých prípadoch nemôžu. Nedovolia im to financie, alebo práve to, že je rómskej národnosti. Diskriminácia Rómov na Slovensku stále pretrváva a neviem, kedy sa to zmení. Ja som tiež Rómka a študujem obor zameraný na rómsku komunitu. Chcela by som nejako upraviť mienku viacerých občanov na rómsku menšinu. Žijem v okrese, kde je veľa Rómov a niekedy sa nemôžem pozerieť na tú nenávisť, čo vidím v očiach gádžov. Rómov treba spoznať a nehádzať všetkých do jedného vreca. Jedno je isté, že ako Rómka som sa narodila ako Rómka aj zomriem. Treba len dúfať, že rasizmus na Slovensku sa zmierni, aj keď viem, že ssa nevytráť a že Rómovia sa budú môcť hrdo hlásiť k tomu, čo sú, bez obáv, že budú vopred zatratení.

Lubomíra Cibulová
foto: Julie Denesha

Drahé cestovné agentúry!

ZOZNAM ZOPÁR ŽIVOTNE DÔLEŽITÝCH RÁD PRE VŠETKÝCH ZAHRANIČNÝCH TURISTOV, KTORÍ EŠTE NENAŠTÍVILI SLOVENSKO

**Milý pán cudzinec!
Predtým ako vstúpiš na územie Slovenskej republiky - nezabudni! - na Slovensku po slovensky, hrkútajú už aj slovenské sliepky. A tak ako sa slovo telom stalo, prosiac slovenské matky, ak chceš v bezpečí prebývať medzi nami, vandruj S nami – pre Život prezrádzajú slovenskí eurojunáci.**

Čože, pánovi cudzincovi sa brániť zažiadalo a do sveta politiky by rado zavítalo?

...ako vravím, pokiaľ z toho Slota, pardón stola, stodola sa stane, je bezpečnejšie...

no, poďme radšej rýchlo ďalej. STOP! Zákaz zastavenia. Podľa slovenského návodu farba sa s bielo miešať nedá.

A tak radšej zostaň doma.

Že si videl kopy našincov za pochoďu hajlujúcich v susedskej metropole?

Pri tejto správe slovenská vláda

okamžite zdaňuje riadky o bezplatnom transferovaní slovenskej pospolitosti za doprodu slovenskej gardedámy (polície) a zabezpečuje bezpečný prevoz slovenských holo-briadkov na hoľu domoviny.

Hoj, vlast moja!

...priznávam, Slovensko eviduje únik mozgov dary cudzozeme za uplatnenie prinesieme nečudo triezvo uvažujúci.

Že máš ísť chuť sa niekam zabaviť?

Konzerva-tívna konverzácia.

Konformná kontra forma.

Kuriozitná Zita.

A just do toho!

A na záver, drahé cestovné kancelárie, odobrite mi toto písmo.

A nezabudnite, na Slovensku sa tunely stavajú veľmi ťažko a hlavne zdĺhavo, ale tunelovať sa dá takmer všetko veľmi rýchlo, a hlavne zdravo.

Jolana Čurejová

Skutočný príklad zo života

Verili by ste, že na Slovensku prevláda diskriminácia a rasizmus aj v takej oblasti, ako je bankovníctvo?

Aj vo svete čísel a peňažných transakcií je susedský vzťah založený na etnicite, resp. príslušnosti k etnickej minorite.

U nás môže získať hypotéku naozaj každý. Stačí, ak ste vlastníkom akejkoľvek nehnuteľnosti, ktorou

môžete ručiť a Vaše sny o lepšom bývaní sa môžu stať okamžitou skutočnosťou.

Jedinou stanovenou podmienkou pre získanie úveru je byť občanom SR.

Takáto pútavá výzva reklamného spotu zaujala aj dlhoročného klienta nemenovanej bankovej inštitúcie, v ktorej mal vedenú dokumentáciu. Všetky potrebné doku-

menty na získanie hypotekárneho úveru žiadateľ predložil hypotekárnemu špecialistovi nemenovanej banky a bolo potrebné už len čakať na konečné rozhodnutie banky. A aká bola odpoveď peňažnej inštitúcie? S odôvodnením, že zakladaná nehnuteľnosť susedí s rómskymi obydliami, bola klientova žiadosť o hypotekárny úver zamietnutá.

Jolana Čurejová

Svoje „áno“ pred oltárom

„Z lásky sme zrodení, lásku chceme dať, lásku čo naveky nás bude hriať. Láska tá odpúšťa, láska tá verí, nádej nikdy nestráca, kto sa jej zverí.“

Tieto slová a svoju lásku sa rozhodla naša nevesta a ženích spečať 24.11.2007 na obecnom úrade Zbehy, v okrese Nitra.

I keď nevesta pochádza z východného Slovenska z mesta Stropkov a ženích je rodený „západniar“, to nič nemení na tom, aby niečo stálo v ich ceste rozhodnutia. Ako už väčšina z nás vie, rómska svadba prebiehala v minulosti úplne ináč, ako je tomu dnes.

Zriedkakede sa môžeme stretnúť s tým, že mladých oddáva vajída. Ich sľub sa vtedy spečatil vínom, ktorý si obaja mladomanželia vypili zo svojich vzájomných prekřížene zviazaných dlaní. Dnes sa už väčšina rómskeho obyvateľstva na Slovensku prispôsobila majoritnej spoločnosti aj vo zvykoch svadobného obradu.

Tu už však nachádzame odlišnosti medzi východom a západom v tradíciách spomínaného obradu. V skratke si môžeme načrtnúť ich spoločné znaky, napríklad: odobranie sa z rodičovského domu, sobáš vykonaný na úrade, alebo v kostole, rozbitie taniera pred vstupom do miestnosti, kde prebieha oslava mladomanželov, pričom črepiny sa musia upratať rukami ženicha za pomoci metly a podobne... Veľký rozdiel badáme o polnoci, keď sa nevesta lúči so svojím tzv. zeleným vienkem.

Na východnom Slovensku neveste položí starší družba otázku trikrát za sebou, či chce z hlávky vienok sňať / vzdať sa závoja-svojej

slobody / , alebo hlávku stať. Až na tretíkrát mladucha privolí a po väčšine krstná mama ju odčepčí- odstráni závoj a nasadí sa čepiec alebo šatka. To značí, že sa stáva mladou paňou. Kým sa mladí ďalej zabávajú, mladá sa poberá prezliecť do iných spoločenských šiat alebo do slovenského kroja. Všetci svadobčania s ňou tancujú tanec „redový“, keď za možnosť tancovať s ňou zaplatia nejakú čiastku starejšiemu (vo väčšine krstnému otcovi ženicha) alebo sa peniažky pripínajú neveste na odev, ktorý má na sebe. Ako to však záleží podľa osobitých zvyklostí jednotlivých regiónov východného Slovenska, tak je to aj na západnom Slovensku.

V prípade našej nevesty a ženicha prebehlo odčepčenie po „zbehsky“. Mladých o polnoci posadili na stoličky, mladuche sa vymenil závoj za biely krajkový čepiec a mladoženáč dostal na hlavu klobúk a do ruky veľkú varechu.

Potom ich svadobčania zdvihli do vzduchu , kde si naši mladí krížom vypili na svoj spečatený osud a poháre zahodili na znak zdravia za seba. Nevesta sa po tomto obrade vytancovala v kruhu so svadobčanmi a potom sa poberala prezliecť do spoločenských šiat a zábava pokračovala až do neskorého rána.

Je škoda, že rómska svadba sa už nenesie v tradíciách svojej minulosti. Hoci nachádzame rozdiely vo zvyklostiach a tradíciách pri svadobnom obrade nielen v rómskej, ale aj v majoritnej spoločnosti, podľa jednotlivých regiónov celého Slovenska, dôležité je, že láska prekvitá všade a mladí ľudia aj napriek tomu odkiaľ pochádzajú a ktorého pôvodu sú, sa milujú a uzatvárajú manželstvo.

Touto cestou prajeme všetko len to najlepšie nielen našim mladomanželom, ale aj všetkým zamilovaným a čitateľom časopisu Amencia. **Beata Billová (Žoltáková)**

Adopcia na diaľku?

„Adoptujte si malého chudobného afrického chlapčeka či dievčatko. Za nízky mesačný príspevok im umožníte hodnotný život – zabezpečíte im očkovania, oblečenie, budú sa môcť vzdelávať...“

Takto nás vyzývajú rôzne organizácie už aj na Slovensku. Apelujú na naše svedomie nevynechajúc srdcervúce obrázky so smutnými detskými tváričkami. Popritom však zabúdajú, že aj u nás veľa detí, väčšinou rómskych, behá bosých, nemá základné očkovania a nevie, čo je to škola...

Zuzana Majtánová

Rómske zábavy

Už z minulosti vieme, že Cigáni keď kočovali, zakladali si táboriská, vatry okolo ktorých sa schádzali, spievali si piesne a z času na čas sa konali zábavy. V pozadí plápolajúceho ohňa zneli rezké melódie- čardáše. Krásne cigánky odeté v dlhých pestrofarebných sukniach s dlhými ebenovými vlasmi tancovali a krútili bokmi, zatiaľ čo muži v pekných košeliach rôznej farby a čiernych tesilových nohaviaciach ženám vytleskávali piesne do rytmu(čapáše).

V súčasnosti sa konajú rómske zábavy väčšinou na dedinách s vysokým počtom rómskeho obyvateľstva. Dnes sa na cigánsku zábavu každý oblieka moderne. Do rytmu vyhrávajú piesne najznámejších rómskych interpretov a skupín, staré i nové

piesne z ich repertoáru. (Gypsy Culy, Gypsy Tison, City Boys, Gypsy Tancoš.)

Na zábave sa postretávajú priatelia, starí známi a rodiny. Je to jedna z ďalších príležitostí stretnúť sa, porozprávať a, samozrejme sa spolu zabaviť.

Veľmi prekvapivé zloženie zabávajúcich sa ľudí je hlavne na západnom Slovensku, pretože sa niektorí nepriznávajú k identite. Napokon takých stretnete na zábave tohto druhu. Nikdy sa v nich nezaprie ich cigánska krv, i keď na niektorých vôbec nezbadáte či je rómskej národnosti, alebo patrí k minorite. Počas bežného dňa možno stretávate takého človeka na ulici, v obchode, na pošte, no pomysleli by ste si, že ho stretnete aj na cigánskej zábave? Zaujímavé.

Denisa Dudyová

Cinka Panna

Film, ktorý nebude vo filmovej histórii nič znamenať, ktovie či si niekto po mesiaci spomenie.

Bude len ďalšiou bodkou v biografii Dušana Rapoša a na tento film sa bude len on pamätať, ako len on vie, čo chcel týmto filmom dosiahnuť.

Dramaturgia je veľmi nudná, žiaden základ dramaturgie nie je poznať. Kamera ostala v čase, v ktorom dej sa odohral... Samotní herci si neverili a nevedeli sa zbaviť svojej hrdošti a zahrať dôveryhodne rolu, ktorú si vybrali. Samotný predstaviteľ rómskej komunity, vajída, sa vzdialil od role so slovami, ja mam len spoločné meno s cigánmi, ale ja nie som cigáň. Pani Kronerova povedala, nie som si istá, či som svoju rolu zahrála dobre.

Osoba Cinky Panny sa stratila v gýčovom znázornení umelkyne vo viacerých podobách, ako revolucionárky, inokedy v roli feministky. Veľkosť osobnosti Cinky Panny dodnes žije v pamäti európskeho národa avšak na základe réžie tohto filmu by toto mlade, dovolím si povedať, pubertické dievča, neprežila ani jeden deň v histórii umenia.

Film, ktorý sa zaoberá rómskou tematikou, by sa mal rozprávať s Robami o Rómoch. CO znamená kultúrne a politicky sa angažovať. Film s rómskou tematikou by mal znamenať skutočný príklad a jeho skutočné zobrazenie na základe umenia. Škoda, pretože pravé osoba Činky Panny ponúkla obidva spomenuté možnosti v histórii Rómov a umenia. Pán Rapoš netrafil ani jednu z možností. Otázka je, ako mohol Rapoš ako režisér filmu súhlasiť s polovičnými vecami a nedokonale veci dať do filmu.

Čo sa týká réžie, ak vôbec môžeme hovoriť o rézii, osobne si myslím, že nebola, lebo sú scény len nadhodené a nám nie je jasné, čo tým autor chcel povedať, to ostane jeho tajomstvom. Pravdepodobne sa sám nevedel rozhodnúť aký druh filmu chce natočiť - romantický, historicky alebo len turistickú reklamu pre Slovensko.

Nedokázal umenie spraviť a ukázať.

Obrad Jovanovic
rakúsky režisér

Cigánska mágia a veštenie

V minulosti sa Rómovia živilí rôznymi remeslami, vrátane veštenia, alebo cigánskej mágie. Bol to jeden zo spôsobov obživy Rómov, ktorý vykonávali najmä ženy. Rómky veštili z kryštálovej gule, z kávy, z ruky a tiež z kariet. Tieto karty majú aj svoju autorku a tou je Maria Anne Le Normandová. Kariet je 36. Sú akosi odľahčenou formou tarotových kariet, ktoré by mala veštkyňa pochopiť ako celok.

Veštenie alebo cigánska mágia vzbudzuje zvedavosť a sú tajomné ako samotní Rómovia. Pre majoritu boli Rómovia nadaní, pretože vedeli predvídať budúcnosť a svojimi čarami vedeli čeliť rôznym situáciám.

Určite každý z nás počul o cigánskej mágii, ktorá by mala napomôcť nešťastnej láske. Jadierka z jablka sa spália na prach, ktorý sa zmieša s menštruacnou krvou. Ak túto čarovnú zmes primiešame do jedla mládencov, čary by ho mali dohnať k veľkej láske.

Súčasťou cigánskej mágie je zaklínanie a magické formuly, ktoré sa používajú dodnes proti bolestiam hlavy alebo nevoľnosti. Rómovia hovoria o urieknutí, ľudovo nazvanom „stalo sa z očí“. Osoba, ktorá vykonáva tento akt, drží ruku inej osobe, nasliní si palec a silou ho trie o chrbát ruky postihnutého. Pri tom potichu opakuje: „Ani jek, ani duj, ani trin, ani štar, ani pandž, ani šof, ani ehta, ani ochto, ani eňa“, čo v slovenčine to znamená: „Ani jeden, ani dva, ani tri, ani štyri, ani päť, ani šesť, ani sedem, ani osem, ani deväť.“ Osoba potrasie ruku postihnutého. Toto gesto sa opakuje aj na druhej ruke a na čele. Nakoniec

osoba rukou načrtne na postihnutého kríž a pre seba si niekoľkokrát odpluje.

Rómovia pripisujú veľký význam snom. Na ich základe približne vedia, čo môžu očakávať od života. Veria, že mŕtvi príbuzní ich môžu navštíviť vo sne. A nielen vo sne. U slovenských Rómov je rozšírený príbeh o kováčovi, ktorý zomrel v čase, keď nestihol zaopatrť svoje deti. A tak sa vracia, kuje podkovy a klince, aby jeho deti mali prostriedky na živobytie. Takisto je známy príbeh s novorodencom – tzv. Sladká matka, v rómčine nazvaná Gulidaj. Hovorí sa, že istá žena aj s novorodencom tragicky zahynula pri pôrode. Gulidaj sa vracia, aby svoje mŕtve dieťa vymenila za živé. Mladej Rómke, ktorú poznám, sa po pôrode prišnil sen: do nemocničnej izby vošla

žena v bielom a chcela jej ukradnúť syna. Mladá matka svojho syna silno držala, aby zabránila Gulidaj ukradnúť dieťa. Aby dieťa bolo chránené, Rómky dávajú hrebeň, nožnice, nôž alebo zapínací špendlík do perinky a pod vankúš. Toto obdobie „strachu“ končí krstom dieťaťa.

V modernej spoločnosti sa Rómky živia inak. Hľadajú si prácu, niektoré študujú, alebo sa starajú o svoje deti. Dnes sa málo hovorí o cigánskej mágii, a ešte menej sa praktizuje. Príbeh o Gulidaj, alebo postup, ktorý sa používa pri rôznych nevoľnostiach, poznáme od našich starých rodičov.

Anna Čonková

Zdroje: www.casopisimidz.sk

www.portal.freeweb.sk

Jana Horváthová – Devleskere čhave

Vlasta Fabiánová – Folklórna tvorba rómov

PHURIKANE GI'LA

STARODÁVNE RÓMSKE PIESNE

„Ešte raz chcem nech zdravý zostanem, kde ja na tých dvoroch smutne piesne spievam, kde ma moja mama, môj otec ma budú počuť.....“

Phurikane gi'la nie je len názov knižnej publikácie ale aj etnomuzikologického projektu, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2001 – 2002, pod vedením etnomuzikologičky Jany Belišovej. Jeho hlavným cieľom bolo zozbierať staré rómske piesne, ktoré sa tradične spievajú v rámci rómskej komunity.

Publikácia je poctou známemu maďarskému skladateľovi Bélovi Bartokovi, ktorý v roku 1928 odovzdal Matici slovenskej časť svojej

zbiery 3000 ľudových piesní spolu s fotkami, žiaľ jej vydania sa nedožil.

Publikácia je robená formou denníka, čím je súborom autentických zápiskov, ktoré zachytávajú výskum a zber starých rómskych piesní z oblastí Spiša, Zemplínu a Šariša. Popri uvedených výpisoch je kniha obohatená o nádherné fotky, ktoré vďaka D. Rusnokovej a J. Belišovej pridávajú na autenticite a vŕhajú čitateľa do tej-ktorej návštevy s lídrami komunity alebo súboru. Rušivo na mňa však pôsobia niektoré ilustrácie a hlavne „noty“

nakoľko ich starý Cigáni nepoznali a nepoužívali. Na druhej strane ma potešilo, že je príhovor v publikácii ako aj samotné piesne, ktoré sú tzv. ťahavé, plačlivé (halgóto) v rómskom a slovenskom jazyku.

Celkovo si však myslím, že svojím obsahom je názov publikácie Phurikane gi'la – starodávne rómske piesne neadekvátne. Podľa mňa skutočnosť, že piesne boli zozbierané od starších Cigánov nedáva mandát hovoriť o starodávnych piesňach. Ako príklad môže poslúžiť ukážka jednej z publikovaných piesní, ktorá hovorí sama za seba.

Sar me khere džajlom,
Džoni Wolker piľom,
Džoni Wolker piľom,
Kaj lester mačilom.

**Keď som išla domov,
Johony Wolker som pila,
Johony Wolker som pila,
Až som sa z neho opila.**

„Sako Roma sa vakeren, Andro oda chrobocis di sar me tut thová, e daj. Di avka the saas irimen, sar kodi čori som. Andro mochto pašfol mro phuro dad Die le kale balenca.“

Veľmi oceňujem, že na tomto projekte, ktorého výstupným materiálom nebola len publikácia ale aj CD obsahujúce dvadsaťosem piesní zo slovenských rómskych osád spolupracovali naši bývali kolegovia z vtedajšej Katedry rómskych štúdií v Nitre.

Na záver sa však stále zamýšľam nad situáciou ako príde niekoľko Nerómov s rómskymi študentmi niekde do osady alebo geta a chce od nich, aby im zaspievali starodávne cigánske piesne...

Napriek tomu, však oceňujem nadšenie a trpezlivosť autorky ako aj celého realizačného tímu a verím, že na projekty takéhoto druhu sa môžeme tešiť aj v budúcnosti.

Tomáš Kotlár

Týždeň rómskej kultúry na pôde Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Študovať a pôsobiť na Ústave romologických štúdií v Nitre predpokladá záujem o rómsku kultúru a snahu prezentovať ju širokej laickej i odbornej verejnosti.

8. apríl je významným dátumom pre všetkých príslušníkov rómskej národnosti. Ústav romologických štúdií sa Medzinárodný deň Rómov stal už po šiestykrát príležitosťou na organizovanie Týždňa rómskej kultúry. Ako každý týždeň aj tento sa začína pondelkom,

7. apríla sa konal benefičný koncert v priestoroch starého nitrianskeho divadla Tatra. Na pódiu sa ako prvý predstavili hudobne nadané deti z Ponickéj huty, ktorí úspeš-

ne prezentovali svoj hudobný a spevácky repertoár. Za nimi nasledoval tanečný detský súbor zo Žarnovice, ktorý predviedol nielen zaujímavú tanečnú choreografiu, ale zaujal aj pestrými farbami kostýmov. Ďalšie minúty tohto benefičného koncertu patrili deťom a mládeži z detských domovov nitrianskeho kraja. Svojim unikátnym tanečno-hudobným programom sa predstavili prítomnému obecenstvu, svojim kamarátom a vychovávateľom z detských domovov. Koncert sa ukončil tzv. sviečkovým tancom, ktorý so sviečkami v rukách zatancovali mladí ľudia, ktorí počas detských táborov Unilánie pôsobia ako animátori. Utorok, nasledujúci deň Týždňa rómskej kultúry patrili premietaniu

dokumentárnych filmov s rómskou tematikou, medzi inými aj známy dokument o Rómoch „Deti vetra“ v réžii M. Slivku a cyklus dokumentárnych filmov so zdravotnou problematikou v réžii P. Nižňanského. Ďalšie realizované podujatie opäť privítalo najmenšie deti z detských domovov. V novopostavenej aule Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva v Nitre sa predpoludním 10. apríla stretla predškolská mládež s rómskou spisovateľkou pre najmenších Editou Riháriovou, ktorá prítomné deti zaujala pútavým prednesom vlastnej tvorby.

O pár hodín neskôr, po skončení stretnutia s rómskou spisovateľkou, prezentovali vlastnú tvorbu aj tvorcovia študentského časopisu

Amenca. Prezentácia sa niesla v duchu poznania a sprostredkovania života a myslenia Rómov recitačno-dramatickým vyjadrením, ktoré bolo hudobne doplnené vystúpením bratov Toráčovcov, Antona a Maria z detského domova v Topolčanoch. Takmer hodinový prednes, ktorého hlavnými postavami boli štyria študenti prvého ročníka Ústavu romologických štúdií, sa zamerával na viaceré aktuálne spoločenské témy ako napr. vzdelávanie v rómskych triedach, rasizmus a diskriminácia na trhu práce a pod. Prítomné publikum si vypočulo aj tvrdú kritiku na postoje a konanie majority voči Rómom. Obsahom prezentácie boli texty, ktoré môžete nájsť v štyroch vydaniach študentského občasnika o Rómoch pod názvom Amenca.

Po skončení recitačného programu nasledovala beseda, ktorej sa zúčastnili aj pozvaní hostia, Edward Kemp a Dagmar Mokrá z Americkéj ambasády na Sloven-

sku, ktorá finančne podporuje magazín Amenca a Samuel Abrahám, rektorom BISLA a Výberového vzdelávacieho spolku v Bratislave, ktorý vydáva študentský rómsky občasník.

Tak ako každý rok, aj tento rok sa Týždeň rómskej kultúry skončil plesom, 11. apríla, v priestoroch bývalého hotela Nitra. Do tanca zúčastneným študentom i mladým ľuďom z okolitých dedín mesta Nitra hrala hudobná skupina Gypsy Tiso z Nového Mesta nad Váhom.

V porovnaní s Týždňom rómskej kultúry v predošliých rokoch, ktoré organizovala Jurina Rusnáková, sa tento rok prezentácia rómskej kultúry niesla čitateľným nezáujmom o jednotlivé podujatia nielen zo strany študentov UKF ale aj zo strany samotných pedagógov. Hádám najväčším sklamaním bola skutočnosť, že ani samotní organizátori Týždňa rómskej kultúry (študenti a študentky štvrtého ročníka Ústa-

vu romologických štúdií) nezaujali voľné miesta určené pre publikum. A tak sa každá zo spomenutých akcií odohrávala v miestnosti, kde sa počet prítomných divákov dal spočítať na jednej ruke.

Nezostáva nám teda nič iné, len dúfať a veriť, že budúci rok Týždňa rómskej kultúry v Nitre bude úspešnejší nielen bohatším programom, ale aj početnejšou účasťou. A na záver treba dodať, že pokiaľ pedagogický zbor Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva v Nitre, mladí doktorandi (nie je ich málo), nebudú svojou účasťou aktívne podporovať kultúrne snaženie podporujúce zlepšenie vnímania a spoznávania Rómov a zistení pri teoretizovaní o tolerancii a o potrebe spoznávania sa navzájom sa status Rómov v spoločnosti nezmení, a zároveň sa môže stať, že Týždeň rómskej kultúry nebude pre koho usporadúvať.

Jolana Čurejová

foto: Dagmar Mokrá

Financovanie so synom

POSTAV DOM, ZASAĎ STROM...

Aj vy určite poznáte túto životne dôležitú radu, ktorú by niektoré bankové inštitúcie mohli doplniť: Postav dom, zasadiť strom a vyhýbaj sa Rómom.

Rola matky predstavuje v živote každého jedinca prvotný kontakt s výchovno-vzdelávacou inštitúciou. Žena sa stáva matkou a zároveň aj pedagógom svojho dieťaťa. Táto prvotná vzdelávacia inštitúcia využíva každú príležitosť, aby svojho žiaka plnohodnotne a dôveryhodne zoznamovala s okolitým svetom. „Tam nechod', tam sú Ró-

movia,“ a podobné varovné signály sa odovzdávajú mladému jedincovi. Tento výchovný proces by sme však v každom prípade mohli označiť za normálny a adekvátny. Matka predsa nebude svojmu synovi predstavovať niečo, čo aj pre ňu samotnú predstavuje nepoznanú kategóriu. A tak sa pri prechádzke s dieťaťom matka vyhýba Rómom. Predstava susedstva s rómskymi obyvateľmi je pre ňu nemysliteľná.

(Na Slovensku takmer 90% obyvateľstva nechce mať za suseda Róma, uprednostňovaní sú alkoholici či narkomani).

Z batolaťa sa stáva dospelý

muž, úradník (alebo žurnalista, ktorému jeho výchova nedovoľuje dať Rómovi titul občana, ale len spoluobčana) ktorý zaznamenáva splnenie kritérií pre schválenie žiadaneho produktu. Matka môže byť právom hrdá na svoje dieťa.

Syn, ktorý sa vyhýba Rómom, dokonca aj v zamestnaní. Ak ho niekto požiada o úver, neschváli ho, nemôže predsa podporovať susedský vzťah s etnickou minoritou.

P.S. Odborníci definujú výchovu ako celoživotný a nepretržitý proces.

Jolana Čurejová

Zázraky sa stávajú

Redakcia Amenca dostala 21. augusta 2008 exkluzívnu možnosť porozprávať sa s novým a splnomocneným veľvyslancom USA na Slovensku, Jeho Excelenciou pánom Vincentom Obsitnikom. Redakcia Amenca si pri tejto príležitosti dovolila odovzdať pánovi veľvyslancovi knihu americkej fotografky a filantropky Paoly Gianturco ako poďakovanie za podporu projektu Amenca a zároveň obrazovú informáciu o živote rómskych žien na Strednom Slovensku.

Amenca: Aké sú hlavne témy Vašej práce v súčasnosti a čo sú hlavné princípy dlhodobej stratégie pôsobenia ambasády USA na Slovensku?

Vincent Obsitnik: Mojou hlavnou úlohou vo funkcii veľvyslanca je komunikovať so slovenskou kultúrou i politickou verejnosťou a snažiť sa priviesť na slovenský trh nových investorov a zároveň sprostredkovať nové kontakty a prehĺbovať súčasnú spoluprácu medzi slovenskými a americkými podnikateľmi. Americkí investori doteraz investovali približne 4 miliardy amerických dolárov na slovenskom trhu a zamestnávajú asi 57 000 slovenských občanov. Zároveň som v kontakte s predstaviteľmi vlády SR a sprostredkúvam im zábery a postoje USA najmä v oblasti zahraničnej politiky. Ako člen NATO má USA záujem rozvíjať transatlantickú spoluprácu, takže sa snažím o to, aby Slovensko vedelo o našich aktivitách a plánoch a aby USA rozumelo stratégii SR v tejto oblasti, ale aj na úrovni politickej a spoločenskej. Poskytujem

samozejme aj pomoc pri riešení prípadných problémov amerických turistov a občanov pracujúcich na Slovensku. Veľvyslanectvo USA sa takisto podieľa na rôznych medzinárodných akademických projektoch výmeny študentov, doktorandov slovenských univerzít a týmto prehĺbuje vzájomnú spoluprácu amerických a slovenských odborníkov. V oblasti kultúrnej a spoločenskej spolupráce veľvyslanectvo USA rešpektuje menšiny a pokladá ich za pevnú súčasť demokratickej spoločnosti. Chceme prispieť k rozvoju rozmanitého charakteru slovenskej spoločnosti. Pokladám to za ďalší pozitívny rozmer spolupráce americko-slovenskej spolupráce. Jeden zo zámerov a činností nášho veľvyslanectva je podporovať projekty rómskych komunít pôsobiacich v Slovenskej republike. Pomáhame im v ich úsilí a snažení o presadenie sa v majoritnej spoločnosti a želáme si aby boli vnímaní ako rovnocenní partneri. Riešenie problému menšín a sociálnej nerovnosti je veľmi zložitá, ale o to viac sa mu treba venovať.

Amenca: Pomáha Vám vo Vašej práci Váš špeciálny vzťah ku Slovensku, ktoré je Vašou rodnou krajinou?

Vincent Obsitnik: Áno, narodil som sa na Slovensku v roku 1938, ale moji rodičia odišli do Ameriky keď som mal 2 mesiace. Vyrástol som v USA, ale ku Slovensku som mal vždy osobitý vzťah. Vždy som vedel, že to je krajina odkiaľ pochádzajú moji rodičia, ktorí boli na to hrdí. Sledovali sme vývoj udalostí po druhej svetovej vojne, keď komunisti prebrali politickú moc v strednej Eu-

rópe, ako aj vývoj počas studenej vojny až po pád komunizmu. Náhle obsadenie Československa okupačnými vojskami 21. augusta 1968 bol šokujúce. Dnes, keď si v slobodnej Slovenskej republike pripomíname 40. výročie od vpádu vojsk do Československa, je to aj pre mňa veľmi symbolický deň. Zároveň je to smutné výročie, najmä pre ľudí ktorí trpeli následkami invázie spojeneckých vojsk Sovietskeho zväzu. Všetky tieto zmeny som sledoval a vnímal veľmi citlivo. S nadšením som privítal návrat demokratického režimu vo vašej krajine. Počas 15 rokov Slovensko spravilo ohromný pokrok vo vývoji ako na úrovni politickej, spoločenskej a hospodárskej. Tento fakt sa odráža aj v súčasnom vzťahu USA a Slovenska.

Amenca: Podľa informácií z médií ste však mali pôsobiť ako veľvyslanec v Slovinsku. Je to pravda?

Vincent Obsitnik: Áno, ale ako vidieť, zázraky sa stávajú. Biely dom sa napokon rozhodol, že krajinou môjho pôsobenia na poste veľvyslanca USA bude moje rodné Slovensko.

Amenca: Predchádzajúci veľvyslanec USA v SR si stanovil rómsku tému ako jednu z hlavných tém, ktorým sa chcel venovať a toto sa prejavilo v mnohých aktivitách, na ktorých sa veľvyslanectvo podieľala. Plánujete pokračovať v jeho krokoch?

Vincent Obsitnik: Áno, plánujeme pokračovať v podpore tejto témy. Veľká časť práce sa už spravi-

la, mám samozrejme radosť aj z projektu rómskych vysokoškolákov „Amenca“. Pokračujeme v rozbehnutej spolupráci s mimovládnymi organizáciami a tretím sektorom v SR. Pôsobenie mimovládnych organizácií je veľmi dôležitou a podstatnou súčasťou každej demokracie. V niektorých oblastiach sociálneho rozvoja si podľa mňa občianska spoločnosť poradí dokonca aj lepšie než vláda danej krajiny. Veľvyslanectvo USA sa aktívne podieľa na niektorých projektoch a spolupracuje s rómskymi občianskymi združeniami. Ktorýkoľvek profesionál, ktorý sa celým srdcom venuje Rómom a systematicky pracuje s jednotlivými problémami tejto komunity si zaslúži veľkú úctu a rešpekt.

Amenca: Počas vašich stretnutí s predstaviteľmi a predstaviteľkami mimovládnych organizácií a združení ste mali možnosť spoznať ich prácu. Zaujali Vás nejaký konkrétny projekt mimoriadne?

Vincent Obsitnik: Nemôžem zatiaľ tvrdiť, že som sa zoznámil so všetkými zaujímavými ľuďmi, s ktorými by som sa tu na Slovensku chcel stretnúť a oboznámiť sa s ich prácou a cieľmi. Určite by som však ocenil celé tímy ľudí pracujúcich v slovenskom treťom sektore. Počas mojej návštevy v Košiciach ma zaujala práca ľudí, ktorí sa venujú deťom v detských domovoch. Moja manželka bola dojatá prostredím, kde tieto deti žijú, ako aj tým, že deti majú vytvorené podmienky akoby boli vo vlastných rodinách. Pred pár rokmi to bolo veľmi odlišné a veľmi inštitucionalizované. Deti boli vo veľkých počtoch ubytované v jednej budove a to bolo to veľmi neosobné. Ohromila nás táto pozitívna

zmena. Vychovávateľa, ktorí tam pôsobia nie sú len personálom, ale starajú sa o tieto deti a žijú s nimi ako vlastná rodina. Bol to pre mňa veľmi silný zážitok a aj deti samotné mi to potvrdili. Ťažké je len nájsť pre tieto deti skutočne adoptívne rodiny a uľahčiť čo najviac proces adopcie a osvojenia si dieťaťa. Veľvyslanectvo USA sa snaží podporovať aj projekty, ktoré napomáhajú zlepšiť život znevýhodnených detí v SR.

Amenca: Okrem podpory jednotlivých aktivít prostredníctvom poskytovania grantov, máte v pláne aj inak sa podieľať na riešení problémov vylúčených rómskych komunít na Slovensku? Napríklad formou advokačných aktivít?

Vincent Obsitnik: Určite áno, veď na Slovensku zostávam pracovne pôsobiť ešte niekoľko mesiacov. Počas mojich ciest na východnom Slovensku som mal možnosť navštíviť Základnú školu na sídlisku Luník 9 v Košiciach. Bol som dojatý malými školákmi a ich učiteľkami, ktorí sa učia a kvalitne pracujú vo veľmi nepriaznivých podmienkach. Veľmi si vážim entuziazmus všetkých profesionálnych pedagógov a vychovávateľov, ktorí pracujú a venujú sa rómskej mládeži. Títo učitelia sú odhodlaní za každú cenu prispieť k zmene života detí, ktoré si to zaslúžia a to je hodné obdivu.

Amenca: Sociálna situácia a vylúčenie týchto detí je často presadenie sa v ďalšom vzdelávaní a kariére.

Vincent Obsitnik: Áno, je to veľmi smutné, že už deti musia zápasiť s predsudkami a spoločenskými bariérami. O to viac, že deti a mladí ľudia, ktorých som mal možnosť

stretnúť sú veľmi bystrí, talentovaní a plní života a okrem iného veľmi hudobne a tanečne nadaní. Mojm priáním je aby po absolvovaní povinnej školskej dochádzky pochopili, že si môžu vybrať aj inú životnú cestu, ktorá by im umožnila rozvíjať ich talent a nadanie. Môžu sa tak vymaniť sa so svojho zložitého sociálneho prostredia a snaha po vzdelaní sa pre nich stane výzvou a metou. Na návšteve mesta Martin som mal možnosť stretnúť dámu, ktorá sa tiež musela potýkať s problémom nezamestnanosti. Napriek mnohým prekážkam sa nevzdala a založila si malú pekáreň. Nielenže má z predaja vlastný zisk, ale poskytl príležitosť zamestnať vo svojej pekárni aj pätnásť ľudí s podobným osudom ako mala ona sama. Toto pokladám za veľmi dobrý príklad riešenia neľahkej sociálnej situácie. Týchto ľudí nechceli predtým nikde zamestnať a práve ona im dala možnosť realizovať sa v práci.

Amenca: Vidíte nejakú paralelu medzi postavením rómskej menšiny v SR a postavením menšín v USA?

Vincent Obsitnik: Áno, USA je krajinou, ktorej multikultúrny image tvoria práve prisťahovalci z najroznejších krajín. Na Spojených štátoch je zaujímavé aj to, že títo ľudia si môžu udržiavať svoju pôvodnú kultúru a zvyky. USA je skutočne multikultúrna krajina. Na jednom priestore žili a žijú príslušníci druhej a tretej generácie prisťahovalcov. Tieto generácie sa v USA postupne vynikajúco etablovali na pracovnom trhu i v komunitách, kde žijú a preto túto krajinu pokladajú za svoju domovinu. Aj preto sa cítia predovšetkým Američanmi a menej príslušníkmi etnických skupín. S americkými Slovákmami je to podob-

né. Napriek tomu zostávajú hrdí na svoj pôvod a korene ich predkov.

Je fakt, že USA poskytuje príležitosti a šance zamestnať sa, vzdelávať a postupovať na pomyslenom spoločenskom rebríčku členom najrôznejších komunit, či už Afroameričanom, Hispáncom, alebo pôvodným obyvateľom amerického kontinentu. Barack Obama, súčasný kandidát na prezidenta USA, je jeden z najúspešnejších dôkazov možnosti každého občana USA presadiť sa a uchádzať sa o najvyššie posty v spoločnosti. Je mnoho Afroameričanov, ktorí zastávajú vedúce pozície vo veľkých obchodných spoločnostiach a priemyselných korporáciach a aj tieto zamestnávajú obyvateľov, ktorí sa chcú plnohodnotne zaradiť do spoločnosti. Netvrdím, že nemáme v krajine problémy s menšinami, ktoré majú problémy s drogami, nezamestnanosťou, kriminalitou mládeže a nedostatočným vzdelaním. Ale ľudia, ktorí pochopia, že jedinou cestou k úspechu a zaujímavej a výnosnej kariére je vzdelávanie sa, tí majú otvorené dvere a mnoho možností sa realizovať.

V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch bola firemná stratégia v USA zamestnávať všetky menšiny. Myslím, že to pomohlo zamestnať mnoho dovtedy sociálne vylúčených obyvateľov našej krajiny. Verím a dúfam, že aj na Slovensku sa táto zamestnanecká politika ukáže byť úspešnou stratégiou a prispeje k profesijnému rastu menšinového obyvateľstva.

Amenca: V súčasnosti takúto zamestnaneckú politiku na slovenskom pracovnom trhu nevidíte?

Vincent Obsitnik: Žiaľ, momentálne ju v SR nepozorujem. V USA tiež panovali mylné názory na niektoré

etnické menšiny, že napríklad nie sú dostatočne pracovití, ambiciózní, že ich nezaujíma nemajú vzdelanie a podobne. Tieto stereotypy a predsudky nakoniec najlepšie poprela pracovná prax. Zamestnávateľia zistili, ako efektívne vedia príslušníci menšinovej komunity pracovať a prinášať svojim zamestnávateľom zisk. Sú to rovnocenní obyvatelia USA, majú svoje životy a rodiny, kultúru, tradície a ciele. Uvedomujem si, že riešenie problémov rómskych komunit je na Slovensku vec veľmi dlhodobá a náročná na spoluprácu medzi Rómami a majoritnou spoločnosťou. Ešte mnoho energie a úsilia bude potrebné venovať tejto práci a obrode vzťahov aj v rámci rómskej komunity. Najvýraznejším príkladom v histórii USA je osobnosť Martina Luthera Kinga, ktorý sa stal symbolom boja za dôstojnosť pre Afroameričanov. Práve on ich spojil, pozdvihol a inšpiroval k novej hrdosti a ambíciám.

Amenca: Myslíte si, že je potrebné aby sa našla podobná silná a charizmatická osobnosť v radoch rómskej komunity na Slovensku?

Vincent Obsitnik: Presne tak, zatiaľ takúto výraznú vodcovskú osobnosť v SR nevidím. Ak sa však dostane príležitosť zviditeľniť, verím, že to by mohol byť významný moment, kedy by sa rómske komunity spojili a začali pracovať na svojom výraznejšom presadení sa v majoritnej spoločnosti, v spoločenskom, kultúrnom i politickom živote v SR. Takáto líderská osobnosť by tlmočila požiadavky celej rómskej komunity a posunula by akceptáciu Rómov o krok vpred. Tento názor som povedal mnohým rómskym aktivistom a predstaviteľom.

Amenca: Redakciu Amenca zaujalo, že americké veľvyslanectvo v Prahe podporilo projekt vydania knihy s názvom „Úspešní Rómovia“, ktorý určite prispieva k lepšiemu obrazu rómskej komunity v spoločnosti. Plánujete na Slovensku podporiť podobný projekt?

Vincent Obsitnik: Áno, v spolupráci s Rómskou tlačovou agentúrou sme podporili projekt s názvom „Romano Drom - Rómska cesta“. Je to online portál na stránke www.romanodrom.sk, kde si čitatelia a čitateľky môžu nájsť fotografie a profily úspešných osobností z rómskeho kultúrneho prostredia, ktorí sa presadili v rôznych oblastiach spoločenského života. V živote veľmi záleží na individualitách, osobnej sile, viere a zaangažovaní sa na nejakom ciele a tieto osobnosti sú inšpiráciou pre každého.

Som presvedčený, že je potrebné naďalej podporovať rozvoj rómskych komunit. Slovensko potrebuje každého svojho občana. Výsledky práce mnohých jednotlivcov, štátnych aj mimovládnych organizácií sú už teraz viditeľné. Samozrejme, nemôžeme očakávať, že vyriešime všetky problémy za jednu noc, ale vytrvalou spolupracou všetkých tých, ktorým záleží na zmene sa situácia bude meniť k lepšiemu. Každý deň sa posúvame o krok vpred.

Amenca: Vaša excelencia, je niečo, čo by ste rád odkázal našim čitateľom a čitateľkám na záver nášho rozhovoru?

Vincent Obsitnik: Nevzdávajte sa vo vašom úsilí a vzdelávaní. Oceňujem a ďakujem Vám za vašu zaujímavú a užitočnú prácu.

Zuzana Klementová

Aktivity detského domova Škovránok z Tisovca

Časť tvorby Mileny Hübschmannovej

Dav len te chal, uštaren pre mande, keren andre ma cheva, thavka le l'ikerav.

Živím ich, šlapú po mne, robia do mňa diery, a aj tak ich živím.

(e phuv - zem)

Te hin frima, manges le Devles: De les, de les!

Te hin but, vičines le Devles: Devla, ratin amen lestar!

Keď je toho málo, prosíš Boha: Daj to, daj to!

Keď je toho veľa, voláš Boha: Bože, zachráň ma pred tým!

(o paňi - voda)

Hin man ajsi phen, so kašta chal, sako la kamel, sako latar daral.

Mám brata čo sa živí drevom, každý ho má rád a každý sa ho bojí.

(e jag - oheň)

amenca amenca amenca amenca amenca amenca amenca